

Ο Σάββας Στρούμπος μιλά για τις Δούλες του Ζαν Ζενέ που σκηνοθετεί στο Θέατρο Άττις

Ηρώ Κουνάδη,

21 Μαρτίου 2025

Ο σκηνοθέτης της παράστασης Δούλες που ανεβαίνει στο Θέατρο Άττις μιλά για την σκηνοθετική του προσέγγιση, την μέθοδο Τερζόπουλου και το βαθιά πολιτικό έργο του Ζαν Ζενέ.

Το θέατρο του Ζαν Ζενέ είναι θέατρο στο χείλος της Αβύσσου, καθώς αποκαλύπτει μορφές ζωής που η κοινωνία των «κανονικών» επιμένει να καταπιέζει, να οδηγεί στην παρακμή ή και στην καταστροφή, καταστρέφοντας ταυτόχρονα την ίδια τη ζωή επί της γης. Τι θα γινόταν, όμως, αν οι απόκληροι της κοινωνίας διεκδικούσαν τη φωνή τους επί της σκηνής και εντός της ζωής; Αυτό είναι το θεμελιώδες ερώτημα στο θέατρο/κόσμο του Ζενέ, που ζωντανεύουν επί σκηνής η Ομάδα Σημείο Μηδέν και ο σκηνοθέτης Σάββας Στρούμπος, με τον δικό τους, μοναδικό τρόπο.

Κάπου ανάμεσα στις παραστάσεις, ρωτήσαμε τον Σάββα Στρούμπο τι ήταν αυτό που τον γοήτευσε στο συγκεκριμένο έργο, πώς λειτουργεί η μέθοδος Τερζόπουλου, και γιατί επέλεξε την ποιητική μετάφραση του Δημήτρη Δημητριάδη. Και μάθαμε πολύ ενδιαφέροντα πράγματα.

Ποιο ήταν το πρώτο πράγμα που σας γοήτευσε όταν πρωτοδιαβάσατε ή πρωτοείδατε το έργο στη σκηνή, και τι σας έκανε να το επιλέξετε τώρα;

Η αίσθηση ότι το ίδιο το έργο είναι βαθύτατα αινιγματικό και ότι προϋποθέτει έναν ερμηνευτικό άθλο από μεριάς των ηθοποιών. Αυτά ήταν για μένα δύο μεγάλα στοιχήματα σε ό,τι αφορά την αναμέτρηση με τις Δούλες του Ζενέ. Η επιθυμία να ασχοληθούμε τελικά με αυτό το έργο ήρθε μετά την παράσταση του Όχι Εγώ του Σάμιουελ Μπέκετ στην Εναλλακτική Σκηνή της ΕΛΣ, όπου επίσης απαιτούνταν ένας ερμηνευτικός άθλος από τους ηθοποιούς. Εκεί είχαμε επιλέξει ο ρόλος του Στόματος να ερμηνευθεί από τις δύο συνεργάτιδες και ηθοποιούς της Σημείο Μηδέν, την Έβελυν Ασουάντ και την Έλλη Ιγγλίζ. Η έντονη αλληλεπίδραση τους ενεργειακά, σωματικά, φωνητικά, ρυθμικά αποτέλεσε ένα στιβαρό υπέδαφος στο οποίο πατήσαμε για να δουλέψουμε πάνω στις Δούλες.

Οπότε, η καλλιτεχνική περιέργεια υπήρξε ο βασικός λόγος που επιλέξαμε το έργο. Από εκεί και πέρα, πάντα αντιμετωπίζουμε τα κείμενα ως ζωντανούς οργανισμούς, ως δυναμικά υλικά που κρύβουν τους δικούς τους ιδιαίτερους όρους ή και νόμους προσέγγισης, οι οποίοι μας αποκαλύπτονται μονάχα εφόσον τα ακούσουμε σε βάθος και αφεθούμε να ταξιδέψουμε στον κόσμο τους. Μέσα από μια τέτοια διαδικασία καταλήξαμε στο να αντιμετωπίσουμε τις Δούλες ως θέατρο της εθελοδοουλίας.

Η Ομάδα Σημείο Μηδέν είναι γνωστή για τη σωματική θεατρική της γλώσσα, για την μέθοδο Τερζόπουλου. Πώς ενσωματώνεται αυτή η προσέγγιση στην συγκεκριμένη παράσταση, και πώς «επικοινωνεί» με το έργο του Ζενέ;

Η μέθοδος Τερζόπουλου αποτελεί έναν τρόπο ψυχοσωματικής εκπαίδευσης των ηθοποιών, που διαθέτει το δικό της φιλοσοφικό και πνευματικό υπόβαθρο. Δεν περιορίζεται σε μια σειρά ασκήσεων, ούτε δεσμεύει τον δημιουργό από αισθητικής άποψης. Δεν πρόκειται, λοιπόν, για έναν τρόπο δουλειάς που “εφαρμόζεται” πάνω στα κείμενα, στα υλικά ή στις παραστάσεις. Θα μπορούσα να πω ότι η μέθοδος “ρέει” μέσα στο σώμα των ηθοποιών και, πολλές φορές, παραμένει αόρατη. Η καθημερινή άσκηση, η εμβάθυνση στις βασικές αρχές ψυχοσωματικής αυτοσυγκέντρωσης και ενεργοποίησης της μεθόδου σμιλεύουν τον

εσωτερικό κόσμο του ηθοποιού (τις αισθήσεις, τη φαντασία, το ένστικτο, τον ψυχισμό, αλλά και το διάφραγμα, τους ηχητικούς και σωματικούς άξονες κλπ.) με τέτοιο τρόπο που τελικά το σώμα παίρνει τη μορφή, ή αν θέλετε, τις μορφές του εσωτερικού τοπίου, όσο ανοίκειες κι αν είναι αυτές, κι έτσι ο ηθοποιός πάνω στη σκηνή επιτελεί ένα βαθιά προσωπικό ταξίδι, άνευ όρων και ορίων, που λέει και ο ποιητής.

Στις Δούλες το φορτίο του κειμένου είναι μεγάλο, τόσο από άποψη όγκου όσο και από άποψη περιεχομένου, ιδεών, εικόνων, συναισθημάτων, αισθήσεων κλπ. Στηριχθήκαμε πολύ στην έννοια της μουσικότητας στην εκφορά του λόγου, μέσα από την οποία αναδύεται το σαρκαστικό στοιχείο, ο ερωτισμός αλλά και το τραγικό αδιέξοδο των δύο δούλων και τις Κυρίας. Η προσέγγιση αυτή απαιτεί από τους τρεις ηθοποιούς μεγάλη ενέργεια, αυτοσυγκέντρωση, αυτοπειθαρχία και, την ίδια στιγμή, τρέλα, τόλμη, όξυνση των αισθήσεων και εσωτερική ευελιξία. Τα στοιχεία αυτά δεν βρίσκονται στο μυαλό, αναδύονται από το σώμα και τον οργανισμό των ηθοποιών και τελικά δημιουργούν μια καθολική μορφή σκηνικής ύπαρξης.

Στο σκηνοθετικό σας σημείωμα κάνετε λόγο για το «θέατρο της εθελουδουλίας». Πώς το ερμηνεύετε και πώς το αποτυπώνετε στην παράσταση;

Από την αρχή κιόλας του έργου είναι εμφανές ότι οι δύο δούλες έχουν πλήρη επίγνωση της ταξικής και υπαρξιακής καταπίεσης που υφίστανται από την Κυρία. Παρόλα αυτά, δεν επιτελούν κάποια μορφή εξέγερσης, παραμένουν εγκιβωτισμένες σε αυτόν τον ταπεινωτικό τρόπο ζωής. Και τι κάνουν; Δημιουργούν το θέατρο τους. Εκεί αισθάνονται ελεύθερες, εκεί «παίζουν» την ταύτιση τους με την εξουσία, τη δυσφορία τους, την εξέγερση τους, την αυτοκτονία τους, ενώπιον της Κυρίας, η οποία χειραγωγεί και καθοδηγεί αυτό το «θεατρικό» παιχνίδι ζωής και θανάτου. Οι δούλες στην παράστασή μας ανεβοκατεβαίνουν τη σκάλα του εγκλεισμού και της οδύνης τους, ενώ η Κυρία, ως τοτέμ της εξουσίας, έρπεται κάτω από τη σκάλα, διαρκώς παρούσα, ως ένα αιμοβόρο πανοπτικό.

Πιστεύω ότι στις μέρες μας, τόσο από πολιτικής όσο και από υπαρξιακής άποψης, οι συνειρμοί και τα συναισθήματα που γεννιούνται από αυτούς τους συμβολισμούς και του έργου και της παράστασης, μας αφορούν παρά πολύ. Γι' αυτό στο σημείωμα αναφέρω επίσης ότι οι Δούλες αποτελούν

ένα αγωνιώδες προμήνυμα κινδύνου από το μέλλον, το όχι και τόσο μακρινό, καθώς βαδίζουμε με μεγάλη ταχύτητα στο χείλος της αβύσσου.

Η μετάφραση του Δημήτρη Δημητριάδη είναι μια από τις πιο ιδιαίτερες του συγκεκριμένου έργου στα ελληνικά, πυκνή, σχεδόν ποιητική. Πώς την επιλέξατε και πώς επηρέασε την προσέγγισή σας στην παράσταση;

Είναι η τρίτη φορά που συνεργαζόμαστε με τον Δημητριάδη. Η πρώτη φορά ήταν το ανέβασμα του έργου του Η Τρωάς, η δεύτερη όταν του ζήτησα να μεταφράσει την Αντιγόνη και τώρα με τη μετάφρασή του στις Δούλες. Ο Δημητριάδης είναι ποιητής και στοχαστής ταυτόχρονα. Ο λόγος του είναι ποιητικός, στοχαστικός και άμεσος την ίδια στιγμή κι αυτό μου ταιριάζει πολύ από θεατρικής άποψης, αλλά ταιριάζει και στον κόσμο του Ζενέ, ο οποίος ζητάει ρητά από τους δημιουργούς να μην αφεθούν σε μια καθημερινή εκφορά λόγου.

Ιδανικά, ποια συζήτηση θα θέλατε να ανοίξει η παράσταση μετά το τέλος της; Τι να συζητά, ας πούμε, ο κόσμος φεύγοντας;

Προσωπικά, αυτό που με γοητεύει στην τέχνη της σκηνοθεσίας είναι η δημιουργία ενός κόσμου μέσα από τον οποίο μπορεί ο καλλιτέχνης να εκφράσει τις αγωνίες του σχετικά με την ανθρώπινη κατάσταση. Οι αγωνίες αυτές είναι πολιτικές, κοινωνικές, υπαρξιακές, οντολογικές και άλλες. Ο κόσμος, όμως, για μένα είναι πάντα ποιητικός, που σημαίνει ότι ο κάθε θεατής, το κάθε άτομο, μέσα από τη διαφορετικότητα του καλείται να κάνει το δικό του ψυχικό και πνευματικό ταξίδι. Αν ένα τέτοιο ταξίδι μπορεί να πραγματοποιηθεί από αρκετούς ανθρώπους, τότε μπορούμε να πούμε ότι κάτι καταφέραμε με αυτήν την παράσταση.